

Lausunto ympäristöministeriölle koskien hallituksen esitystä laiksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027

HEL 2022-006184 T 00 01 06

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa ympäristöministeriölle seuraavan lausunnon koskien hallituksen esitystä laiksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027.

Esittelijän perustelut

Ympäristöministeriö on pyytänyt 31.5.2022 mennessä Helsingin kaupungilta lausuntoa koskien hallituksen esitystä laiksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027. Lisäksi lausuntopyynnössä on esitetty kysymyksiä koskien asumisneuvonnan järjestämistä ja tarvetta Helsingissä nyt ja tulevaisuudessa, joihin vastataan osana tätä lausuntoa.

Hallitusohjelman mukaan asumisneuvonnasta tehdään lakisääteistä ja siihen osoitetaan riittävät resurssit. Asumisneuvonta turvataan yhdessä kuntien kanssa ja sitä on oltava tarjolla asumismuodosta riippumatta. Asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelemaan asetettiin työryhmä, jonka raportti oli julkisella lausuntokierroksella keväällä 2021, jolloin myös Helsingin kaupunginhallitus antoi asiasta lausunnon (HEL 2021-004500 T 00 01 06). Nyt lausuntokierroksella oleva esitysluonnos pohjautuu asumisneuvontatyöryhmän tuloksiin ja julkisen talouden suunnitelman mukaan käytettävissä olevaan määrärahaan.

Esityksen keskeinen sisältö

Asumisneuvonnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä työtä, jonka tavoitteena on asumisen turvaaminen ennaltaehkäisemällä ja ratkaisemalla asumisen ongelmia ja opastamalla asumiseen liittyvissä asioissa.

Esitysluonnoksen mukaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) voisi myöntää kunnalle avustusta asumisneuvontapalvelun tuottamiseen, laajentamiseen tai kehittämiseen. Avustusta myönnettäisiin valtion talousarvion rajoissa enintään 80 % hyväksyttävistä ja kohtuullisista kustannuksista.

Lain tarkoituksena on kannustaa kuntia parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta kaikille asukkaille asunnon hallintaperusteesta riippumatta. Avustettavan asumisneuvontapalvelun tulee koskea kaikkia asukkaita riippumatta siitä, omistaako asunnon yksityinen vai julkinen taho ja millä perusteella asukas hallitsee asuntoa. Neuvonnan tulee olla asukkaalle maksutonta.

Laki olisi määräaikainen. Ympäristöministeriö vastaisi lain toimivuuden arvioimisesta. Arvioinnissa koottaisiin ajankohtainen tieto avustusten vaikuttavuudesta ja asumisneuvonnan tilasta valtakunnallisesti kiinnittäen huomiota muun muassa hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön toimeenpanon vaikutuksiin asumisneuvonnan kannalta.

Asumisneuvonta Helsingissä

Kaupunginhallitus totesi asumisneuvonnan lakisäästäistämistyöryhmän raporttia koskevassa lausunnossaan, että Helsingissä asumisneuvonta on osa sosiaali- ja terveystoimialan aikuissosiaalityötä. Perusteluina tähän ovat pääsy asiakastietojärjestelmiin, toimivat viranomais- ja Heka - yhteistyöprosessit sekä ammatillinen erityisosaaminen.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimialalla on järjestetty asumisneuvontaa siten, että palveluissa on erityisesti huomioitu helsinkiläisten asumiseen liittyvät erityispiirteet ja toiminnassa noudatetaan sosiaalihuoltolakia liittyen neuvontaan ja ohjaukseen myös ennen varsinaisen asiakkuuden alkamista. Tahtotilana on ollut tehostaa asumisen toimijoiden ja sosiaalipalvelujen yhteistyötä, ja asumisneuvontapalvelussa on systemaattisesti kehitetty yhteistyöprosesseja etenkin vuokranantajien, viranomaisverkoston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimen asumisneuvonta on osoittanut tehokkuutensa. Vuonna 2019 asumisneuvojat tekivät valtakunnallisesti 5 438 häätöjä ehkäisevää interventiota, joista 5 006 oli Helsingin asumisneuvonnan suorittamia. Asumisneuvonnan ja Helsingin kaupungin asuntojen (Heka) yhteistyön aikana Hekan häätöjen määrä on vähentynyt 48 %.

Asumisneuvonnan tiimissä on 15 asumisneuvojaa ja parhaillaan on käynnissä myös asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveystoimien kehittämishanke, jossa työskentelee neljä asumisneuvojaa, ohjaaja, asumiskoordinaattori, suunnittelija sekä projektipäällikkö. Hankkeessa implementoidaan uusia toimintamalleja liittyen matalan kynnyksen neuvontapalveluihin erityisesti digi- ja kielitaidottomien asiakkaiden kohdalla. Lisäksi on laajennettu yhteistyötä yksityisten vuokranantajien kanssa ja kehitetty Kela-yhteistyötä. Asumisneuvonnan tiimiin kuuluu myös psykiatrinen sairaanhoitaja, jonka työ liittyy arviointiin ja palveluohjaukseen päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Tiimissä on käytössä myös talous- ja velkaneuvoja-työpari ja chat-palvelut asiakkaille. Neuvonta on asiakkaille maksutonta.

Asumisneuvontapalvelua tarjotaan sosiaalipalvelupisteissä alueen asukkaille sekä toimeksiantosopimuksella Hekan viidessä toimipisteessä. Heka osallistuu asumisneuvonnan kustannusten rahoittamiseen.

Tarpeet asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen ja kehittämiseen Helsingissä

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmakirjauksissa tavoitteena on poistaa asunnottomuus Suomesta kahdessa vaalikaudessa. Helsingin toimet tässä ovat merkittäviä, sillä Helsingin osuus koko Suomen asunnottomista on noin kolmannes. Myös Helsingin kaupunkistrategian 2021–2025 tavoitteena on asunnottomuuden poistaminen vuoteen 2025 mennessä.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisy on kustannustehokkainta asunnottomuuden vähentämistyötä. Jotta tavoitteeseen asunnottomuuden poistamisesta päästään, on tehtävä selviä panostuksia myös asunnottomuutta ennaltaehkäiseviin palveluihin. Yksi keskeisiä haasteita on yksityisten vuokranantajatahojen suuri osuus Helsingissä toimitetuista hädöistä (vuonna 2020 yli 70 % kaikista Helsingin hädöistä).

Vieraskielisten osuus tulee tulevaisuudessa Helsingissä kasvamaan. On varmistettava, että vieraskielisillä ja vähäiset digitaidot omaavilla tai kielitaidottomilla on saatavana oikea-aikaista ja matalan kynnyksen asumisneuvontapalvelua asumisen ongelmassa. Nykyisissä asumisneuvonnan hankkeen neuvontapalveluissa on vuoden aikana ollut lähes 3 000 asiakaskontaktia ja 1 400 asiakasta, joista n. 90 % on ollut vieraskielisiä 42 eri kieliryhmästä. Asiakkaiden tilanteista 44 % on voitu ratkaista keskitetyllä palvelulla, mikä vähentää palvelujärjestelmässä ilmenevää häiriökysyntää; asiakasta ei siirretä palvelusta toiseen vaan ongelma ratkaistaan välittömästi ja tarpeen mukaisesti. Toinen merkittävästi kasvava ja asumisneuvontapalveluista hyötyvä ryhmä ovat ikääntyneet.

Asumisneuvonnan resurssit eivät ole nykyisin riittäneet kaupunkitasoisen palvelun tuottamisen tarpeeseen nähden ja tähän on myös Helsingin tarkastuslautakunta ottanut kantaa toimintakertomuksessaan vuonna 2017. Helsinkiläiset ovat asumisneuvontapalvelun suhteen eriarvoisessa asemassa, ja resurssien lisäämiselle kyseiseen palveluun on suuri tarve.

Esitysluonnoksen vaikutukset asumisneuvonnan saatavuuteen ja järjestämiseen Helsingissä

Helsingin kaupungilla asumisneuvonta on kiinteä osa aikuissosiaalityötä ja tämän vuoksi osa sosiaalipalveluita. Tämä on tarkoituksenmukaisin toimintamalli myös jatkossa. Asumisneuvonnan rahoituksen tulisi kohdistua sosiaali- ja terveystieteiden järjestäjille eli Helsingin kaupungille ja hyvinvointialueille. Rahoituksen tulisi olla erillisrahoitusta, ei osa valtion yleiskatteellista rahoitusta. Mikäli avustus kohdistetaan kunnille eikä siinä huomioida olemassa olevien asumisneuvontapalvelujen rahoittamista, voi osana sosiaali- ja terveystieteiden palveluita tuotettu asumisneuvontapalvelu heiketä. Lakiesityksen perustelujen kohdassa

4.2.1.1 viitataan paikalliseen, vakiintuneeseen rahoituspohjaan. Tämä rahoituspohja on kuitenkin nyt muutoksessa.

Onkin eriarvoisen tärkeää, että esitysluonnoksessa valtionavustus kohdistuu sekä olemassa olevaan että uuteen, laajentuvaan asumisneuvontapalveluun. Myös avustusmäärärahojen riittävyys nykypalvelujen turvaamiseksi ja laajentamiseksi tulee varmistaa ja avustuksen valtakunnallisessa kohdistamisessa tulee huomioida toiminnan vaikuttavuus ja tarve asunnottomuuden vähentämisen tavoitetta silmällä pitäen.

Helsinki pitääkin hyvänä, että lakiluonnoksessa on todettu, että ”valtionapuviranomainen voisi ottaa huomioon muitakin avustuksen tarpeeseen vaikuttavia seikkoja tämän lain tarkoituksen ja valtionavustuslain yleissäännösten puitteissa.” Valtion asuntopoliittisissa toiminnoissa olisi tärkeää mahdollistaa kuntien yksilöllisempi tarkastelu, sillä Helsingin toimintaympäristö on erityinen huomioiden asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn tavoitteet. Helsinki kannattaa myös esitysluonnoksen kirjausta avustuksen kohdentamisesta: ”huomioon olisi otettava asunnottomuus- ja häätötilanne avustusta hakevassa kunnassa”.

Asumisneuvonnan kehittämistyö vaatii riittävää ajallista jatkumoa, jotta palveluista ja niiden tuloksellisuudesta saadaan kerättyä riittävästi tietoa palvelujen kehittämistä varten. Esitetty määräaikainen laki ei vielä turvaa asumisneuvontaa pitkällä aikavälillä, vaikka se varmistaa asumisneuvonnan kehittämistyön ainakin seuraaviksi viideksi vuodeksi ja sote-uudistuksen tuoman merkittävän toimintaympäristömuutoksen aikana. Pitkän aikavälin tavoitteena tuleekin olla asumisneuvontapalvelun lakisääteistäminen toiminnan vakiinnuttamiseksi, niin että siihen kohdistetaan valtion erillisrahoitusta, joka kattaa toiminnan todelliset kustannukset.

Helsingissä asumisneuvontapalveluille on suuri tarve ja tämä näkyy vuosittain kasvaneissa asiakasmäärissä ja kerätyistä seurantatiedoissa. Nykyisissä asumisneuvontapalveluissa on erittäin toimiva yhteistyö Hekan kanssa ja tätä kehitetään edelleen. Erityisesti olisi kuitenkin tarvetta lisätä yhteistyötä yksityisten vuokranantajien kanssa. Riittävän asumisneuvontapalvelun ja sen rahoituspohjan pysyvyyden varmistaminen mahdollistaisi Helsingin kaupungin kaikkien asukkaiden ja erityisryhmien tarpeisiin vastaavien palvelujen kehittämisen muuttuvassa toimintaympäristössä.

Hallitusohjelman painopisteen mukaisesti ratkaisuja tulisi etsiä erityisesti nuorten ja maahanmuuttajien asumisneuvonnan tarpeeseen. Palvelut ovat usein siiloutuneita ja moniammatillisen neuvontapalvelun tarve on suuri. Helsingin asumisneuvonnan kehittämishankkeessa on havaittu tarve erityisesti matalan kynnyksen neuvontapalveluille yksityis-

30.5.2022

ten vuokranantajien asunnoissa asuville ja asunnottomille maahanmuuttajille. Hankkeessa saadut tulokset ovat merkittäviä. Asumisneuvonnan palveluissa on mahdollista huomioida ja vastata eri erityisryhmien tarpeisiin asunnottomuuden uhkatilanteissa. Lakiesityksessä on korostettu myös tämän kaltaisten palvelujen jatkokehittämistä, ja siksi riittävä rahoituspohja on olennaisen tärkeää määräaikaisen lain aikana.

Lopuksi

Lausunto on valmisteltu yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimialan sekä kaupunkiympäristön toimialan asuntopalveluiden kanssa.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Hanna Dhalmann, asunto-ohjelmapäällikkö, puhelin: 09-310 15098
hanna.dhalmann(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi**Y-tunnus**

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566